

Napíňanie projektu "Vytvorenie siete s informačným prepojením vedeckých, akademických a špeciálnych knižníc vrátane ich modernizácie"

Zuzana HALIENOVÁ
Slovenská národná knižnica, Martin
zuzana.halienova@snk.sk

INFORUM 2009: 15. konferencia o profesionálnych informačných zdrojoch
Praha, 27.-29.5.2009

Abstrakt.

Slovenská národná knižnica bola riešiteľom projektu „Vytvorenie siete s informačným prepojením vedeckých, akademických a špeciálnych knižníc vrátane ich modernizácie“. Celkovým cieľom projektu je uľahčiť prístup podnikateľom, ako aj akademickej a vedeckej obci k informáciám a tým napomôcť k inováciám v priemysle a budovaniu znalostnej ekonomiky v Slovenskej republike. V rámci projektu boli vytvorené, resp. rozšírené súčasné priestory knižníc formou stavebných úprav. Takýmito úpravami sa vytvoril priestor, ktorý slúži ako Informačno-vedecké centrum, ktoré poskytuje kvalitatívne vyšší štandard knižnično-informačných nadstavbových služieb prostredníctvom elektronických informačných zdrojov. Po vybavení najmodernejšou výpočtovou technikou a modernými informačnými technológiami sú pracoviská schopné poskytovať svoje služby elektronickou formou. Používateľ tak dostane priamo plnotextové informácie podľa svojich konkrétnych požiadaviek. Od realizácie projektu sa očakáva predovšetkým rozšírenie knižničných, informačných a poradenských služieb a zlepšovanie ich kvality, nárast využívania internetu a moderných informačných technológií malými a strednými podnikateľmi, práca s informáciami prostredníctvom elektronických informačných zdrojov, rast vedomostnej úrovne používateľov smerujúcej k zvýšeniu ekonomického prospechu, informačné prepojenie vedeckých, akademických a špecializovaných knižníc za účelom spolupráce pri poskytovaní informácií z čo najširšieho spektra informačných zdrojov, vytvorenie priestoru podnikateľom na vzájomné stretnutia umožňujúce uzatvárať nové kontakty.

Informačná spoločnosť ako ďalší stupeň vývoja ľudstva je vízia 21. storočia vďaka rozšíreniu globálnej informačnej siete internet, ktorý je porovnávaný s prevratným Guttenbergovým vynálezom kníhtlače. Knižnica svojou existenciou prešla mnohými premenami. Začiatky knižnice môžeme datovať do stredoveku. Funkciu knižníc plnili aj kresťanské kláštory. Po stáročia boli knižnice pasívne, boli vlastníctvom panovníka alebo cirkvi, preto nebol bežný prístup verejnosti k nim. Svoj hlavný zmysel dosiahli až vtedy, keď ich koncom 19. storočia sprístupnili verejnosti. Dnešné moderné knižnice neposkytujú svojim používateľom len tlačené knihy a periodiká, ale ponúkajú ďalšie informačné médiá a prostriedky na rôznych dátových nosičoch alebo prostredníctvom internetu.

Počiatky Slovenskej národnej knižnice (SNK) v Martine môžeme zaradiť do polovice 19. storočia, kedy sa začali prvé pokusy jednotlivcov o vytvorenie zbierok slovacikálneho charakteru. Do dnešnej podoby sa SNK dostala rôznymi premenami rokov. Stala sa konzervačnou a depozitnou knižnicou v Slovenskej republike. Prednostne zhromažďuje, odborne

spracúva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje domáce a zahraničné slovacikálne dokumenty. Výberovo zhromažďuje zahraničné knižničné dokumenty, získava a sprístupňuje externé informačné zdroje a koordinuje získavanie a využívanie externých informačných zdrojov pre knižnice knižničného systému Slovenskej republiky.

Slovenská národná knižnica už dlhé roky spolupracuje na veľkých projektoch. Jedným z nich je aj **projekt KIS3G** – Knižnično-informačný systém tretej generácie. Jedná sa o projekt štátneho informačného systému a združuje subjekty, ktoré sa dobrovoľne rozhodli používať softvér Virtua. Ďalším projektom, na ktorom sa Slovenská národná knižnica v Martine spolupodieľa je **projekt KnihaSK** - Štátny program výskumu a vývoja – záchrana, stabilizácia a konzervovanie tradičných nosičov informácií v Slovenskej republike. Cieľom ďalšieho **projektu Slovenská digitálna knižnica** je vybudovať kompetenčné centrum a centrum excelencie EÚ pre oblasť digitalizácie. Jedným z projektov informatizácie knižníc je **národný projekt Informatizácia knižníc - Verejný internet v knižniciach Slovenskej republiky**, ktorý vypracovalo Ministerstvo kultúry SR v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou v Martine ako metodickým centrom knihovníctva v SR a Slovenskou chemickou knižnicou. Cieľom **projektu KIS MaSK** – knižnično-informačný systém pre malé a stredné knižnice, je prakticky pomôcť malým a stredným knižniciam v oblasti automatizácie. Slovenská národná knižnica zabezpečila vývoj malého softvéru vo firme CEIT a zabezpečuje distribúciu a zavádzanie tohto softvéru za úhradu. **Projekt EDLnet** je skratka názvu European Digital Library Network, ktorý môžeme voľne preložiť ako Systém Európskej digitálnej knižnice. Cieľom projektu je vytvoriť rámec pre dialóg medzi kľúčovými inštitúciami z oblasti knižníc, múzeí, archívov a audiovízie o interoperabilite kultúrneho obsahu rôznych kultúrnych inštitúcií na podporu Európskej digitálnej knižnice. Partnermi projektu, ktorých je 38, sú individuálne knižnice, múzeá alebo archívy, alebo iné popredné organizácie z oblasti kultúry. Partnerom a národným členom za SR je Slovenská národná knižnica v Martine. Viac o projektoch Slovenskej národnej knižnice v Martine nájdete na stránke <http://www.snk.sk/?projekty-a-inovacie>.

Od roku 2007 začala Slovenská národná knižnica v Martine pracovať na **Národnom projekte „Vytvorenie siete s informačným prepojením vedeckých, akademických a špecializovaných knižníc vrátane ich modernizácie“ alebo „Informácie pre inovácie“**, ktorý bol spolufinancovaný zo štrukturálnych fondov Európskej únie v rámci Sektorového operačného programu Priemysel a služby, opatrenia 1.2 Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry. Bola podpísaná zmluva o poskytnutí nenávratného finančného príspevku medzi MH SR/NARMSP a SNK a súvisiace zmluvy o spolupráci medzi SNK a 10 partnermi projektu. Ukončil sa koncom roka 2008 a od začiatku roka 2009 sa začalo plnenie jeho základných úloh vyplývajúcich z hlavnej stratégie a hlavného cieľa tohto projektu.

Hlavným cieľom národného projektu je zvyšovanie kvality špecializovaných informačných služieb pre sektor malého a stredného podnikania, výskumu a vývoja pre rozvoj inovácií v priemysle a službách. Ide o projekt informačného zabezpečenia priemyslu a služieb, ktorého cieľom je

zabezpečiť pre podnikateľské a začínajúce podnikateľské subjekty, vedu, priemysel a inovácie relevantné najaktuálnejšie vedecké a technické informácie, patentové, ekonomické, marketingové a ďalšie informácie prostredníctvom využívania špecializovaných elektronických informačných zdrojov. Sprístupňovanie týchto databáz sa uskutočňuje cez informačný portál **Informácie pre inovácie** - <http://eiz.snk.sk> a cez kontaktné Informačno-vedecké centrá priamo vo vedeckých a akademických knižniciach, ktoré sú partnermi projektu.

Projekt riadi a implementuje Slovenská národná knižnica v Martine ako konečný prijímateľ a nasledovných 10 vedeckých a akademických knižníc sú partnermi projektu:

- Ústredná knižnica Slovenskej akadémie vied v Bratislave
- Slovenská chemická knižnica pri FCHPT STU v Bratislave
- Univerzitná knižnica pri Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave
- Slovenská poľnohospodárska knižnica pri Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre
- Univerzitná knižnica pri Trenčianskej univerzite Alexandra Dubčeka v Trenčíne
- Univerzitná knižnica pri Žilinskej univerzite v Žiline
- Slovenská lesnícka a drevárska knižnica pri Technickej univerzite vo Zvolene
- Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici
- Štátna vedecká knižnica v Prešove
- Štátna vedecká knižnica v Košiciach

Súčasťou projektu bola nevyhnutná **modernizácia** vedeckých a akademických knižníc na Slovensku, ktoré sú v rozvinutých európskych krajinách kľúčovými informačnými inštitúciami a informačnou základňou podnikateľského sektora, na ktorý nadväzuje ďalší rozvoj vedy a výskumu v podnikoch. V samotnej Slovenskej národnej knižnici v Martine došlo k niekoľkým stavebným úpravám ako je výmena presklenia obvodových stien, rekonštrukcie kuchynských a jedálenských priestorov, rekonštrukcia sociálnych zariadení a vybudovanie vstupnej recepcie. Z vnútorného vybavenia bol vybudovaný ochranný systém, nákup a inštalácia počítačovej siete, príslušného softwaru, ostatných elektronických prístrojov a zariadení a nákup príslušného nábytku a kancelárskej techniky.

Projekt je zameraný na aktivity smerujúce k využívaniu informačne prepojených systémov vedeckých, akademických a špecializovaných knižníc, prostredníctvom ktorých majú používatelia z podnikateľského, výskumného a akademického prostredia možnosť získať najaktuálnejšie relevantné odborné informácie vo svojom odbore. Poskytnutím prístupu do externých informačných zdrojov, obstaraných z prostriedkov projektu, sa zabezpečila dostupnosť a koncentrácia informácií potrebných pre podnikateľov v regiónoch.

V jednotlivých knižniciach sa v rámci implementácie projektu vytvorili **Informačno-vedecké centrá** (IVC) pre podnikateľov, ktoré poskytujú kvalitatívne vyšší štandard knižnično-informačných nadstavbových služieb prostredníctvom elektronických informačných zdrojov. V IVC pracujú vyškolení

knihovníci, ktorí majú prehľad o elektronických informačných zdrojoch, zvládajú základy vyhľadávania, bez problémov ovládajú prácu s počítačom a rôznymi aplikáciami. Pravidelne sa stretávajú a riešia základné problémy. Informačno-vedecké centrá slúžia pre e-vzdelávanie podnikateľov, na rozvoj e-obchodu a poskytujú priestor pre stretnutia (semináre, kurzy, prednášky, konferencie) podnikateľského sektora. Tieto stretnutia sa konajú pod názvom **Informačný deň**, kde podnikatelia, študenti a vedecí pracovníci získavajú aktuálny prehľad o vzniku, cieľoch a možnostiach informačnej siete. Poskytujú sa informácie o možnostiach získania informácií pre potrebu podpory podnikateľského sektora.

V rámci činnosti IVC sa zaraďuje aj **Internetová stratégia**, kde sa internet využíva pre potreby informačnej siete. Poskytuje sa jednoduchý prístup všetkým podnikateľom zaujímavým sa o možnosti informačnej siete. Internet sa stal aj hlavným nástrojom sprístupňovania elektronických informačných zdrojov prostredníctvom portálu Informácie pre inovácie.

Komunikácia s používateľmi IVC sa deje aj prostredníctvom ďalších prvkov webu 2.0 akými sú informačné a komunikačné kanály - ICQ a SKYPE. K dispozícii je aj e-mailová adresa a telefón. Informačno – vedecké centrum sa orientuje na moderné prvky webu 2.0 a portál Informácie pre inovácie sa neustále približuje k modernej a kvalitnej bráne pre elektronické informačné zdroje, ku ktorým majú prístup čitatelia Slovenskej národnej knižnice v Martine.

Prínosy realizácie národného projektu:

- rozšírenie knižnično – informačno – poradenských služieb a zlepšovanie ich kvality
- nárast kvality i kvantity využívania internetu a moderných informačných technológií malými a strednými podnikateľmi
- práca s informáciami prostredníctvom elektronických informačných zdrojov
- rast vedomostnej úrovne podnikateľov smerujúcej k zvýšeniu ich konkurencieschopnosti
- informačné prepojenie vedeckých, akademických a špecializovaných knižníc za účelom spolupráce pri poskytovaní informácií z čo najširšieho spektra informačných zdrojov
- vytvorenie priestoru podnikateľom na vzájomné stretnutia umožňujúce uzatvárať nové kontakty
- zužitkovanie vedecko-výskumnej kapacity knižníc predstaviteľmi podnikateľskej sféry
- prepojenie základného a aplikovaného výskumu s podnikateľskou praxou
- podstatné rozšírenie konzultačno – poradenskej činnosti

Celkové oprávnené náklady projektu predstavujú 213 mil. Sk, pričom v rámci realizácie projektových aktivít väčšina partnerov realizovala aj potrebné súvisiace výdavky, ktoré neboli zaradené do oprávnených výdavkov projektu, ale prispievali k dosiahnutiu jeho účelu.

Prístup do elektronických informačných zdrojov sa poskytuje prostredníctvom portálu **Informácie pre inovácie** <http://eiz.snk.sk>, ktorý

umožňuje vzdialený prístup a vyhľadávanie v elektronických informačných zdrojoch. Portál pracuje so softwarom **NAVIGA**. Jedná sa o službu pre prístup a správu elektronických informačných zdrojov zabezpečujúcich autorizovaným užívateľom úplne nové možnosti pre správu a sprístupňovanie EIZ podľa platných prístupových práv a licenčných podmienok, jednoduchý a pohodlný prístup k aktuálne licencovaným digitálnym zdrojom - elektronickým časopisom, knihám, encyklopédiám a pod. NAVIGA ponúka jednoduchú registráciu čitateľa pre prístup do licencovaných zdrojov. Podľa licenčných podmienok vydavateľov, musí byť každý, kto chce vstúpiť do licencovaných zdrojov oprávneným užívateľom SNK. Na portály Informácie pre inovácie sa nachádza vstup do elektronických informačných zdrojov, ktoré boli zakúpené v rámci tohto projektu, ale zároveň sa tam nájdu aj elektronické informačné zdroje od spoločnosti EBSCO Publishing, ktoré sprístupňuje Slovenská národná knižnica v Martine v rámci národnej licencie pre všetky akademické, vedecké, špeciálne a verejné knižnice na Slovensku. Jedná sa o plnotextové a abstraktové vedecké databázy, ktoré svojím obsahom zabezpečujú širokú škálu informácií z rôznych odborov.

NAVIGAadmin slúži na prezeranie, vyhľadávanie, triedenie a správu externých informačných zdrojov knižnice, registráciu, aktiváciu a správu prístupových práv používateľov k jednotlivým externým zdrojom, oprávneným knihovníkom na pridávanie a editáciu externých informačných zdrojov.

Užívateľ: Zuzana Hallenova [Zmena registračných údajov](#) | [Odhlásenie](#)

NAVIGA

Vyhľadávanie Prehliadať podľa abecedy Prehliadať podľa kolekcie a kategórie

Názov publikácie Vydavateľstvo Kategória

ISBN / ISSN Autor Druh dokumentu

Vyhľadávať iba v novinkách

Výsledky vyhľadávania
vyhľadávanie podľa: zadaných kritérií

Obr. č. 1. Vyhľadávanie na portály Informácie pre inovácie

Elektronické informačné zdroje, ktoré boli zakúpené v rámci projektu sú trvalým nákupom a stali sa súčasťou zbierok Slovenskej národnej knižnice. Boli zakúpené kolekcie popredných vydavateľov a dodávateľov kvalitných EIZ. Nákup bol zameraný predovšetkým na elektronické knihy, encyklopédie, referenčné materiály a časopisy a to všetko v plnom texte. Všetky sú prístupné cez portál Informácie pre inovácie prostredníctvom softwaru NAVIGA.

Zakúpené elektronické informačné zdroje:

1. ScienceDirect – Encyclopedies and RefWorks – Elsevier

Akademická databáza zameraná na prírodné vedy a lingvistiku. Obsahuje 23 plnotextových encyklopédií so zameraním na kompozitné materiály, chémiu, analytické vedy, biológiu, fyziku, elektrickú energiu, poľnohospodárstvo, prírodné vedy, informačné systémy, médiá, komunikáciu a jazykovedu.

2. ScienceDirect – eBooks – Elsevier

Akademická multidisciplinárna databáza, ktorá obsahuje plné texty kníh z nasledovných oblastí: poľnohospodárstvo, biologické vedy, biochémia, genetika, molekulárna biológia, chemické strojárstvo, chémia, počítačové vedy, zem, vedy o planétach, energia, strojárstvo, environmentálne vedy, imunológia, mikrobiológia, materiálne vedy, matematika, medicína, stomatológia, neurológia, farmakológia, toxikológia, farmaceutické vedy, fyzika, astronómia, psychológia a veterinárna medicína.

3. Engineering Village – REFEREX – Elsevier

Poskytuje prístup k najširšiemu a najhlbšiemu pokrytiu strojárskych referenčných titulov v elektronickom formáte. Obsahuje 1634 elektronických plnotextových kníh so zameraním na strojárstvo, elektroniku, elektrotechniku, chémiu, petrochémiu, environmentalistiku, počítačové vedy, siete a bezpečnosť.

4. Springer E-Books – Springer

Najrozsiahljšia svetová kolekcia elektronických kníh v plnotextovej podobe, ktoré sú prístupné cez platformu SpringerLink. Obsahuje kolekciu rokov 2007, 2008, 2009 - viac ako 10.800 plnotextových titulov so zameraním na architektúru a dizajn, vedu o správaní, biomedicínu a vedu o živote, obchod a ekonomiu, chémiu a vedu o materiáloch, vedu o počítačoch, zem a environmentalistiku, strojárstvo, humanitné vedy, sociálne vedy a právo, matematiku a štatistiku, medicínu, fyziku a astronómiu, profesionálne programovanie a dizajn.

5. SAGE Premier 2008 – 2009 – SAGE

Najvýznamnejšia databáza zahŕňajúca 480 plnotextových diel so zameraním na sociálne vedy, humanitné vedy, prírodné vedy, techniku a medicínu.

6. Emerald Insight – Emerald

Na poli manažmentu, marketingu, účtovníctva je Emerald svetovým lídrom a z jeho online systému užívatelia sťahujú viac ako 2 milióny plnotextových článkov mesačne. Obsahuje Emerald Engineering (2007-2009), Emerald Management First (2008-2009), BestOfBiz (2008-2009), Emerald Management Xtra (EMX 175) (2007-2009), The Emerald Business and Management Collection, The Emerald Social Science Collection. Všetky kolekcie sú zamerané na najvýznamnejšie medzinárodné tituly z odboru "Engineering", obchod, manažment, ekonomiu, sociológiu, zdravotnú starostlivosť, psychológiu a vzdelávanie.

7. InterScience – E-books – Wiley

Jedna z najvýznamnejších akademických multiodborových plnotextových databáz, ktorá obsahuje 533 elektronických kníh so zameraním na obchod, ekonomiku, financie a účtovníctvo, chémiu, zem a environmentálne vedy, vzdelávanie, strojárstvo, humanitné a sociálne vedy, informačné a počítačové vedy, právo a kriminológiu, biológiu, matematiku a štatistiku, medicínu, veterinárstvo a zdravotvedu, fyziku a astronómiu, polyméry a vedy o materiáloch a psychológiu.

8. InterScience – Reference Works – Wiley

Jedna z najvýznamnejších akademických plnotextových databáz, ktorá obsahuje encyklopédie a referenčné príručky so zameraním na chémiu, strojárstvo, vedy o materiáloch a polyméroch, zem a environmentalistiku, počítačové vedy a prírodné vedy.

9. Digital Library – IET

Plnotextová databáza, ktorá obsahuje viac ako 80.000 technických článkov zo všetkých IET časopisov so zameraním na komunikáciu, elektroniku, informačné technológie, manažment, výrobu, energiu a dopravu.

Informačno – vedecké centrá navzájom úzko **spolupracujú**. Pri vzájomných stretnutiach si vymieňajú vlastné a praktické skúsenosti, ktoré pomáhajú šíriť kvalitné informácie. Spolupracujú pri Informačných dňoch, vzdelávaní sa v zakúpených databázach a šírení marketingovej stratégie, ktorú si vyžaduje práca v Informačno – vedeckých centrách. Samotným vzdelávaním si knihovníci zvyšujú vlastný štandard v poskytovaných službách a z knižníc sa stávajú moderné knižnice plné kvalitných informačných zdrojov. Knižnice sa postupne premieňajú na Knižnice 2.0.

Dostupnosť vedeckých, technických a ekonomických informácií je najdôležitejším predpokladom zvýšenia konkurencieschopnosti slovenských podnikateľských subjektov. **Portál Informácie pre inovácie** a projekt „Vytvorenie siete s informačným prepojením vedeckých, akademických a špecializovaných knižníc vrátane ich modernizácie“ zabezpečuje kvalitné informácie pre podnikateľské subjekty, študentov a vedeckých pracovníkov ako aj širokú verejnosť. Vstupná webová stránka Informácie pre inovácie ponúka jednotný a vzdialený vstup do týchto bohatých zdrojov informácií a rôzne služby.

Používatelia Informačno-vedeckých centier majú prístup do unikátnych plných textov kníh, encyklopédií, referenčných materiálov a článkov z rôznych vedných odborov, čím sa pokrýva široké spektrum pôsobnosti a informácie tak môže získať takmer každý z malých a stredných podnikateľov. Sú im ponúkané unikátne služby na vyššej štandardnej úrovni. V jednotlivých databázach je možné nastaviť alerty alebo RSS kanály pre vyhľadávacie stratégie a danú problematiku.

Vzdialený prístup do elektronických informačných zdrojov sa stáva súčasťou knižníc druhej generácie. Každá moderná knižnica označujúca sa ako Knižnica 2.0, by mala mať vo svojej základnej

ponuke vzdialený prístup do svojich elektronických informačných zdrojov, pretože práve vzdialený prístup umožňuje mať vždy k dispozícii zdroje a dáta, ktoré práve potrebujú čitatelia knižnice. Zároveň zvyšuje informačný komfort používateľov, pretože informačné bohatstvo je prístupné 24 hodín denne 7 dní v týždni. Kľúčovými prvkami sa stávajú dostupnosť, flexibilita, mobilita, otvorenosť a rýchlosť.

Knižnice sa v súčasnej dobe stávajú Knižnicami 2.0 tým, že sa so svojimi údajmi a službami sťahujú priamo do elektronického prostredia používateľov informácií. Informácie sa nachádzajú v elektronickom prostredí na mnohých miestach a možno ich využiť rôznym spôsobom a tým vytvárajú podporu pre používateľov informácií. Je to o snahe využiť nápady a technológie, ktoré pomôžu knižniciam ponúkať svoje služby a je aj o spoluúčasti používateľov - pri vytváraní a ich hodnotení. Prístup k elektronickým informačným zdrojom by mal byť kvalitný a dostupný pre svojich používateľov kdekoľvek, kde je pripojenie na internet.